

ՀԱՅԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՌԵՒՍՏԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԱՆԻ

ԵՏՄԻ ՀԱՄԱՐ 1850 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1.

ԼՐԱԿԻ ԶԱՐԿԱՆ

Թիֆլիսի Հայոց Բողոքական ժամանակի և որ քանի
վաճ ենթադրանքի բողոքական ժողովրդի միջև, և իրենց
առևտրի և վաճառականության ոլորտում մեկ քանի
բողոքաց միջ առևտրի են եղած, թիֆլիսյան ժողովրդի և թիֆ

Հարաւորութեամբ. և ունեցած են վարդապետներ և ասպարան-
 ներ. ուսկայն հայերէն լեզուս. քաղիք ունենալ. միայն (Թիֆ-
 լիզ քաղաքի մէջ մասնեցին և Թիֆլիզ քաղաքի մէջ սկը-
 անցին 1846 թուականի սկզբանս ինքնաշարժութեամբ սորս խո-
 տանմամբ չլեքացուցին իսկեանց ջերմեամարտ թիւնն Օրի-
 ճակը շատ հոշին որ այլ քաղաքաց մէջ ևս սկսել էին այս
 պիսի դարձր. և կիսահաւասար մնացել էին խախտանմամբ, սա-
 կայն «Ինքնաշարժ» միջանդամ ևս նորոգվեցան ինքնաշարժ
 ասած իրաւորն այս դարուս սկզբանն երեւցաւ
 իրոյն ի պարտ. մանկց մէջն, բաւական ժամանակ իւր ա-
 խորեւելի սրտուն տուեց մայր լել. Հայոց աղջիկ, և խախտն
 մեղաւ. իշխան ինքնաշարժ ասածն ևս բաւական միջոց
 աւելց, բաւական օգուտ բնօրէնց ինքնաշարժաց. և միջոց
 պէս խախտնիցաւ. Բաց արարիւի դրոճոց խախտնիցն շատ
 անգամ պտուճաւ. կ'իկնի որ նոցա նման դարձրին աւելի սրոյ
 ծառաւթեամբ կ'յառաջանան իրոյն քաղաքի (Օրիստիկ)
 գիտնականցն սկսան ի ըրց ընծայել վախճանի նոցա ի-
 վանայ Հայրնաւորէն որ ոչ միայն ինքնաշարժաց (Ինքնաշարժ-
 նաւորէնաց) պիտի լինի հաճելի, այլ և բոլոր հայրնաւորաց
 Հոգոյ. որպէս և եղև իսկ հիմաութեան դիւին հիւս-
 ցա. և տուճաւիրութեան տաւառն մտեցաւ. իրոյն ա-
 բնմոց կողմէն ճաղեցաւ և Հայրնաւոր և Հայրնաւոր իրաւ
 խորեւելի պոյճուս ութիւնն պարթեցաց զանգիւստանի և
 Հայրնաւոր ի յա իրաւորի ճայնն պիտի սկսու բերեց գրո-
 սիրութեան, որ իրոյն գիտնականցն օրման համարեցան
 շինել Սեբասիէի ճիւղէն շտեմարան ինքնաշարժ թիւնն Սեբ-
 թաքեանց տեւանելով թիւ իրեանց սորոսիրութեան սկը-
 մանցն սկսել են Հայոց աղբի սրտի և հոգւոյ մէջն ընծի-
 դիլ. ինքնաշարժ քաղաքունի սկսելին ի ըրց ընծայել ի-
 նքնաշարժ իսկ ինքնա քաղաքունն ինքնաշարժ քաղաքուն
 հիւսցաւ որպէս ինքնաշարժ գիտնականաց աշխատութե-
 ցոյ աղբի հաճար, վախճարց ինքնաշարժ
 Հայրնաւորն, որ միայն թիւ Հոգոյ եւ ինքնաշարժ
 գաւթիւնն ինքնաշարժ ի գաւթ կողմ և ինքնաշարժ
 լիզանելու է նոցա աշխատութեան սրտեղջն. ինքն ընծի

Հովհաննէսէան ձայնն կառնցաւ ի բարտեհի կողմանց Հայոց
աղբն եւ յսկի առնել: Կարս ձայնն բախցաւ: Ինչո՞ւ ի բաղրի
մէջն: 1846 եւ 1847 թիւքն շարունակիլն ցան: Ընդ որով
Տեան լեզուն չէր աշխարհաբաւ, եւ չէր ամենեցուն հաւ
կանութի, վասնորոյ եւ խախտութեամբ: Ընդ զորով ինչ նախախ
նամու թիւքն ապա խախտեալն Արփա լեզուի չ'զերջացաւ Հայոց
Ինքն երգածիքայ ջերմեանով թիւքն: Ընդ միայն ժամանակ
ունեց ինչո՞ւ ի բաղրի կերպն փոխել, եւ միւսանորա՞ խախտ
վելոյ պատճառներն հեռացնել: Ուստաստանի Հայոց ցան
կալի էր ունենալ մէկ Հայերէն լեզուս աղբայրեայ ի բաղրի:
Ընդ ինչ ի բաղրի կ'որհանձնէր ունենալ փառն իւր մէկ միակ
հան աղբայրն: Ընդ երկու դարոյ ժամանակն յանձն անել
լով՝ սկսեաց խնդրել հրաման: Կառաւորաւ թիւքն իշխանու
թիւքն: Եւ ստացայ հրաման, նախ իմ սեպհական աղբայրն
բանայ, եւ գործ դնել: Երկրորդ՝ Հայերէն ի բաղրի ի լոյս
բնայել: Գրականակ Արփա անուան ի Հայոց անունն առ
ի բաղրին էր իմ եւ բողբոյ ցանկաւ թիւքն: Եւ որ իմ
կան էր սեպհական թիւքն հեղինակի Ուստաստանի Արփա
ի բաղրի: Եւ երկրորդ՝ որ ի բարտեհ աւելի աղբական անուն
էր, եւ նորաւակ հրատարակելոյ նորա՝ Հայոց լի լի լեզու
սիրոյ ոգուն էր: Աւանորոյ այս 1850 ամի՝ յաշիւ 26,
հրատարակեալ Յայտարարական փառն ի բարտեհ ի բաղրի, որով
ժամանցի թիւքն ի բարտեհ պիտի սկսի Սեպհականի մէկն:
Հայտարարայ լի լի լեզուն անամ է, որ կուտ: Եւ ի բաղրի
լի աւանդն առ, ան աշխ: Ինչ լի լի լեզուն էր բարեկամն իմ
հարգ առնիլ մեզ ի բարտեհ ի բաղրի հրատարակման ժամանակն
առաջին անգամին փոքր լի լի խոտորիլ այն շախիլն, որն այ
նշանակելի լի լի յայտարարու թիւքն մէջ: Ինչա խորհրդաբա
ւ թիւքն թուլթն, որ դրամ է զաւարձանակն եղա
նակաւ, որովհետեւ բաղրի միաբանեալ խորհրդ է (Ինչ
բաղրի՞ն ինչ առաւելոյ, եւ բառական ցոյց պիտի առն իմ
կառն: Խախտման պատճառն, եւ մեր առ մե ան աղբայր լի
վելոյ ունիլն, եւ պարտաւորութիւն անելն համարեցայ այս
յորաւանն հեռ իմ լի լի լեզուն:

ՏԵՐ ՀԱՅԵՐ

Ընդհանրապէս. նորածին Մարտարգ մնացական լին. ինչ
բան որ պահելու աւ թեր Կոնկաւսն, Էնքոն որ աւելանայ քոյ
Մարտարգն. Բայ Մարտարգ համար էս երեք չորս տարին
է դժուար. Թողէս երկեայ մեծայնելը ծնողայ համար դժուար
է մինչեւ չորս տարին. Հիմի քոյ մնալու Մարտարգ զիշեր
վայ լալը. քեզ կը գարնէ երես. ցերեկը անհամարաւ կ'անի.
Հիմի Մարտարգ տեւածողներէն որը կ'անի. ինչի՞ նման է Տեր
տերի Մարտարգ. մի քաջը Հիմաչին, մի կիր. է
մտիկ ապի. որը կ'անի. էս պատկէ դարեւ իրանից մեծ է,
մարը դարս բնիւմ, քինթը ծաւ. աւելըը հիւց զիտեւաւ
զխնայիպատի փառեր լին. Մնա մի իրանի՞ր՝ Տերտեր՝ եզ
խօսքերէն. զուն քունդ քէ. եզ աւօղեւըը ի՞նչ զխնն
սարդոյ համը. Կրոյ ժամեւալ՝ որ երկ եզ մարդըը աւ
լաւ՝ բնն. Թէ՛ Մարտարգ ի՞նչ փառ տեւելու էր, ու հիմի
ինչ տէս զեղեցիպաւ. ի՞նչ խեղը ծաւաւ ունի, տեւանուէր
ի՞նչ աւր աչկեր ու ծարար լիցաւ է ունեցել զաւ. Մն
տաւած տիրոջը բաշխէ. շատուշաւ ապրի. Պրտ մեծանալու
համար՝ դու Տերտեր՝ բնուալի. հարս սրա՛. մնալածի համար
Մտաւած ողորմած է. մի՛ ապր՝ փայ թէ մեւնի. փայ թէ
փաւ. որդի քահանայի մեւնելը ու ապրելը՝ Տերտեր՝ Մն
տաւոյ կամին է. Բայց քոյս ունեւր որ Մարտարգ քեզ
լաւ որդիութիւն անի. Մնա թէ համարաւութիւն չը լի-
մէկ բան կ'անի. քոյ Մարտարգ մնալ քեզ համար չէ.
մեկնել պէտքէ որ լսիք դրա սիրուն ճիշտայը. Դս է մեր
խնդիրը. քոյ Մարտարգ Էնքոն չըմեծայնելու, որ դրա լի-
զուն մեր համար անհասկանալի լի. դրա փոխալ որտումը
էս տպաւորեա, որ մեզ միայն մեր հօրական լեզուն տղայից
նէ. մեզ համար դրա լեզուն է հարկաւոր, չէ թէ խելքը.
դրա պարզ խօսակցութիւնը է հարկաւոր, չէ թէ դրա խնայ-
տութիւնը. Մտաւոյ ողորմութեամբ մեր աղլի մէջը խելք
կոյ, բայց մեր ուղած լեզուն չկոյ. փառ կոյ, ամաւ առող ու
հասկացող չկոյ. Թա՛ղ քոյ Մարտարգ տաւալի տալիմեւնելը
մեզ համար խաղեր կ'անէ. տալիմեւն ու տաւալիմեւն աւի.

յետոյ Մատաւոսյանի բաները հասկացնէ. մեր քրիստո-
 նէութիւնը մեզ համար հատկանշի տնէ. յար- գովէ. զու-
 տակը գլուշացնէ. մեր Քարեբար Կոյսեր օրհնելու կողմի
 հետ ճանդիւն. տակ թէ կրակը ինչէ՞ է երում. ցրտիցը
 ինչէ՞ եմը միտում. կոյսիւտը ու կեծակը ի՞նչպէս են ծնում
 և այլն. մէկ խաբար, Քարաւոր էն բաներէ վրայ թո՛ղ
 իմաք. ինչ բաներ որ երա կըխառնեն, ու մեր համոզոյ-
 գութնին կըվայելէ. թէ՛ Մատաւոս մի՛ տարանք, Քարաւոր
 սխալ էր խելիքն զօռ տալ, ու հիմիկայ թնայաւորների և
 երանց արածի վրայ դատարութիւն տնէ. թէ՛ փոնը էս լա-
 չէ տնում. կամ թէ փառանք մարդ չի դաւաւայ. թէ՛ էս
 ինչ տար մեղանից փառէ. կամ թէ էն ինչ մանուկը
 փառն բանի համար քարկածելոյ է. էն ժամանակ քոյ Քարա-
 տը հողով ու մոլորմով կը կորչէ. իր տունը իր ձեռքով
 կը քանդէ. Քւելի զիտոցումներն էլ լաւ չէ. ինչ որ կամենա-
 միներ՝ տակ թից, թէ՛ մեր ցանկութիւնը կըխառնուի, քեզ
 Մատաւոս փառաւոր պահէ, ու քո Քարաւոր մէկ որը հա-
 րար տնէ. թէ չէ ու, քեզ էլ Մատաւոս բարի տայ, ու
 մեղէլ քոյ Քարաւորի հարմիրին էլ պիտի տնէ. թէ
 ալարը չի գաց, մի՛ խնայիր օրհնաւորը. ինչ թիկնելէն խառն
 Գաւիթիտնէ համար.

Բարաւանն I եռի Գրախը, ուր որ Կայեայ տուպանն
 հանդեմը՝ որպէս Մատաւոսյանի զիւրն կիկայէ, միշտ ձիւն
 և սառոյց լինելով, համոզեալ թէ անհնալին ինչ է եղել՝
 վեր երանելն. Իշկեղեցական պատմութեանն մէջ օտանդած
 կայ, թէ Սուրբն Զաւոր Սոլունց Հայրապետն կամեցաւ
 վեր երանել և տաղանն տնաման, այլ հիշելուակ երեւցաւ,
 և սառոյց թէ Մատաւոս կամը չէ՝ որ նա ոյն լիւսի գլուխն
 երանէ. փառնոց տաղանի տախտակներն մեկ կտոր տուեց,
 որ նա բերէց Հայտաւան, և բողբոմ բռնելութիւններ օրու-
 լին ժամանակն շատ ճանաչորհորդներ գտնելին՝ որ կա-
 մեղներն այդ բանին ձեռնամուխ լինել, քոյ դժուարու-
 թիւնքն խափանելն նոցա կամին Երուսն Գերդուի Հա-

մայրաքանդի անդամ՝ դիմանալունն Պարթւոյ, հայազգի Արտ-
 յեանին հետ նոյն փոքն կամեցաւ փորձել, բայց եղև անար-
 տուղ: Պարթաւէն յետ Աբիին, Բարսաւէն և այլք եւս շատ
 աշխատեցան Արտի՝ Օգոստոս ամիս մէջն Ճմապարհ ելաւ:
 Պարսն խորհելն (Xodson) և իկապեմքերիս մէջ ունի երանել
 Արարատոյ դրոխտ Հեռեկայ թերթերուն մէջ կմանա-
 ցանեմք՝ թէ ԲՅոգէս եղև նոյա յաւաքող խն թխնն: Երբ
 զնային, Երբ հասան, ԲՅոգ հասան, ի՞նչ տեսան, և ի՞նչ
 եղև նոյա աշխատութեան պատգն: Կովկաս ի բողիկն եր-
 քինն ունէր մանաւար ինչ խօսած այս աւարիցի մերայ:
 Արարատը երկու լեռ են. աւաղ մասիս. և փարք մասիս:
 Հայանի է՝ թէ սարս առաջին անունն ի՞նչ էր: Հայոց
 աշխարհունն ինեւրով՝ Հայոց նահապետն ի մասիս, իւր ո-
 նաւան՝ նորա Սասն կոչեց, նորա ստաթի հովիտն՝ մինչև
 պար Սասնայ ան կ'կոչին Բանդա թխն է թէ ի մասիս
 շինեց ան ծափ մերայ ի մասիս քաղաքն, և Սասնայն և
 ի մասիսայնն այս մասն աշխարհի առաւելաւ: Ասիս ի մասիսայն
 թառան թառն, գեղեցիկն Արայ, Բրանց որդին, իւր ան-
 աւաթ Սասն սարն կոչեց ի բարատ ի մանր եւ կատին թէ
 որովհետև Արայ մեռաւ որտեղադի մէջ, այն պատեցողի
 տեղն առնեցաւ: Արայի դաշտ առնեցաւ և ի բարատ, քի Արայ
 սրտատառնեցաւ անդ, կամ պարթաւ, որ է պին պատառ-
 էպեցաւ անդ. առնեցաւ դաշտն ի բարատեան, կամ պրա-
 րատեան դաշտ և լեռն ի բարատեան լեռան, կամ տարին
 դաշտն անուն ստացաւ, կամ դաշտն տարն. երկուքն եւս
 ստացան Արային: Բայց որովհետև իրաւեցաւ այս ունդ
 Արայի պատեցողին և մասն, փառնորց կամ ի մանաւորա-
 ւոյնս գտանել այս պատեցողի անքն, որդիս Հայոց պատ-
 մութիւնն կաւմորէ:

Բարեկասանի ինքնակոյ թաղաւորութիւնն սխառ այն
 ժամանակն, Երբ սխառ և Հայոց ազգի տեղութիւնն Հային
 և ի յերթմին, յարնի են: Ի յերթմին աթոռն նորաւ
 մեծն ի նոս գրեթէ մէկ ժամանակն մէջ քաղին Բրանց
 հետ, որ Հայկոյ ի իմանութեան գաւազանն ձեռքն առաւ: Ին-
 նոս փառապէր ինեւրով՝ Երբս լուց թէ ի լառ մեծաւեծ
 բոլոր թեմք մեծ անուն է ասացիւ, կանեցաւ ի լեռն հա-

քանդեցնել, և թխտեա թափաթեմաք կամ պատերազմա-
 րէնէն, զհարաց անել, բայց որպէս երբեք և պատիւ տալով
 շինեց իւր բարեկամ, դաշնակից և երկկողմ. Վիտաի մար-
 թիւնքն որտաճաւ եղան իւր մարտանաւ և թաղաւ որտեժիմն
 անցաւ իւր կնոջ ձեռքն. Վիտա աւելի պատերազմ, և պա-
 շտկել էր թշուաճաց մէկ քաղաքը, բայց չէր կարողանում
 առնուլ. Վիտաի մէկ զորապետն՝ անունն Մեմնոն, այս պա-
 տերազմին ժամանակն իւր հետ ունէր բանակի մէջ իւր կինն,
 որոյ անունն էր Եամիրամ, որ կեցանակէ աղաւթի, փոխա-
 նակ սակեց տղաձեռնաւոր. Վ. յս զեղեցիկ պատանեկեա հին
 դարսերն հանգեցընելով իւր ամուսնոյ հետ շոջաղայելոյ ժա-
 մանակն տեսաւ որտալի մէկ կողմն որ հեշտ առնուելոյ է,
 խնայում առեց իւր ամուսնոյն Մեմնոնին. և օր խնայ ա-
 լաւ Վիտայն և նորադպրին մէջ ճանապարհս առաւ. Վ. յս
 ուրախութեան մէջ Վիտա հարցուց Մեմնոնին թէ դու
 ի՞նչպէս խնայուք աղաւթայնքն, նա պարզմուտ թեմաք որտա-
 մեջ՝ որ իւր կինն բացից իւր աշխուժն. Թաղաւորն կամե-
 ցաւ տեսնել Մեմնոնին կնոջն. երբոր տեսաւ, սիրահարիւ-
 րաւ. և բռնութեամբ խեղ, իւրեան կին պառաւ. Մեմնոն իւր
 կնոյ սիրոյն չդիմանալով՝ մեռաւ. Եամիրամ իւր ամուսնոյ
 սիրն միշտ սրտի մէջ առնեալով՝ ժամանակի կտրասէր, որ
 յիշեմնորաւ թիւն անէ. Մէկ օր Եամիրամ Թաղաւորին շո-
 չումելով՝ պիտէա նորա սիրան գրաւեց, որ թողաւ որք տաւեց
 նորա իշխանութիւն երեք օր թաղաւորութիւնը կառաւոր-
 ւել. Եամիրամ արս երեք օրին մէջ ո՛չ թի միայն շատ
 երեսիկ գործերը գործեց, որով քիչ առեց աշխարհի՝ թի
 կինն ևս կարող է աշխարհ կառաւորել. այլեւ ծածուկ հրա-
 մոցեց՝ Վիտայն արանել. և այս կերպիւ Մեմնոնի իւր օ-
 մուսնոյ արեան յիշեմնորաւ թիւն տրաւ, և թաղաւորաւ
 թիւն ձեռք ձգեց. Վիտայն ժամանակ յաւաք Հայրապետ
 նուր Վրամ մեռել էր. և Վրամայ աւդն նստելի իւր ողջն
 զեղեցիկն Վրայ Եամիրամ բերով Վրայի գեղեցիկութիւն
 հրախեղ նորա, որ զայն իւր հետ ամուսնանայ, և Վրայիս
 տանեաց և Հայրից համեմդակցն ինքնակող լինի Վրայ
 հայրենասէր և ազգասէր լինելով, և իւր պարկեշտութեամբն

իւր ամուսնոյ Վրապ, գլխոյն ուխտն չկամելով խախտել,
յանձն չառաւ Շամիրանոյ անսխալքով թիւնն, և այս պատ-
ճառաւ բացիլեցաւ պատեցալով: Շամիրան մեծ բազմու-
թեամբ և կոս Հայաստան: Ստեանոյ լեռի հանգիստ լայնա-
ճառաւ դարձի մէջ եղև մեծ պատերազմ: և Վրաց թիւա-
մեանց զկերքերէն խոյրկերով մեռաւ: Վրաստանը նորա անուամբ
կոչեցին այն դարան, և այն լեռն ուր և որոյ անառիկն Վրաց
փառն սիրոյ ազդի և հայրենեաց իւր արիւնն թափեց:

Մոլոր և Մեղաւ:

Մեղրածանձը՝ ռաստ է դադիս՝ մէկ մարդու,
բոլորքալով՝ բոխումէ հարցնել,
Վճառ էլ կան՝ կենդանեաց մէջ՝ հնարքս
որ մեզ նման կարենաց ձեզ՝ շահ բերել,
Մարդը տուէց՝ մեղրածանձին՝ պատահման.
ձեղմէն տւել՝ մեղ շահաւետ է դաւը:
Ինչուր որ մեղ՝ նորա մայն է՝ պէտքական,
այլ մեղ համար միայ՝ բազում է՝ ձեր մեղքը:
Մարդն աւելի էն կրտիկէ՝ որ շահ է,
և ո՛չ թէ՝ որ՝ մեռալ բազում ու՝ ախարտ է՝
ՎՃ թէ կուղեւ՝ որ քնի անեմ՝ դրոշմաւոր:
կոյ ոյլ պատճառ՝ սր կրտիկեք՝ միւր գառը:
Գառն իր բուրբը՝ երբոր փոխոր՝ գալիս,
առանց խօսի՝ հեշտութեամբ մեղ՝ առիւտ է:
Բայց ձեր մեղքը՝ թէ և քողք է՝ իր համով,
այլ առնելու շատ էնը՝ նեղիւմ՝ փոխելով,
Որ չըլի թէ՝ դուր մեր փէն՝ բախանաք,
ձեր խոյթոյսով՝ մեզ կոտակք՝ հեռանաք:

Մեղրածննձը՝ էս լսելով՝ տարացաւ,
 բայց ընկանք և մարտն հետ հաճեցաւ,
 Դուք կարծումէք՝ որ դառք միտ՝ սղարիս է,
 սկսեալ զայն՝ էն սհաթին տակն է՝
 Մէկ օր տեսայ՝ որ մէկ հաւիկ՝ ծածեռնակ,
 էկաւ նստաւ՝ դռանի մէջն՝ միայնակ,
 Եւ սկսաւ կանկնայ էր մանք՝ ոտներով,
 դռանի մէջ ընէ՝ բուրդը դըժիւ՝ բաշերով:
 Տե՛ս քաւ խնայէ՝ դառք լի սղարիս՝ էր գոռով,
 զի՛նչ ինքնիրան՝ դռանի պետին էր խօսով,
 Հիմի գովէ՝ որան կուտէ՝ քաւ դռանին,
 ոտան էկելով՝ նրա կողքով՝ սհաթին:
 Մարդը տեսայ՝ մեղրածննձը՝ ինչ լսէ,
 դռան իր մոտը՝ չնայանին ալ՝ տակն է,
 Խնայէ՛ք՝ որ՝ համարաւ խնայէ՛ք չնայանք,
 տանաւ մէ՛կ դռանի մէջն՝ միտ՝ իր բուրդը:
 Եւրեմն չէ՛ դառք կրէք՝ սիրտիս,
 որ չէ տակն՝ ծածեռնակին՝ իր մազէն,
 Շփեռնակի՛ք ինչ՝ համար է գրծում,
 էնքը կուտան՝ մէկ հոտ բրնձով՝ իր ջանէն:
 Մեղրածննձը՝ շատ բեղաւնայ՝ էր մարդէն,
 ասաց՝ ուրեմն մենք ձեր աչքունք՝ ո՛չ ինչ ենք:
 Թէ և կուտէ՛ք կիւտէ՛ք մեր մեղրիս,
 բոցը տինն վախա՝ կառէք թէ՛ ձեզ՝ օգուտ չենք,
 Ես չեմ ոտան՝ ասաց մարդը՝ թէ՛ դառք մեզ,
 իսկի սկտը չէք, կոմ չօղէք մեր օղաւար:
 Ես տեսնումեմ՝ ասէն սհաթն՝ ձեզո՛ւն էր
 մարտն համար՝ օգուտում էր՝ ծաղիկը,
 Բաղդու թիւնը՝ մօտ էք անում՝ ծծելով,
 մեղրը սկտով՝ քաղցրաւ սիրտը՝ չնայմէք,
 Եւ շատ անգամ՝ թաւաւորին՝ ոտան դառով,
 մեղրը տանում, Թոյն իր տեղը՝ թոյնումէք:
 Բոցը օր տակը՝ թէ՛ դառ դռանին տեսելու,
 որ ինքնիրան՝ տակնէն՝ քաղքաղ:
 Եւ ին՝ իսկի մէքիլ՝ գծար է դալիս,

Կատարացի թխն՝ զսառնին խիլի՝ ասոշ չի դարձ
 Էս պիտեմ՝ որ մէկ օր կատարած՝ ասորիւնը
 տեսաւ դառնին՝ ասորց՝ Ե՛ւ դուռ՝ հօտիւր կաց,
 Էս ուղարկեմ՝ շատ թնամեղ՝ քո՝ արիւնը,
 Թէ կորոյ եմ պիտի կանգնիմ իմ գիտնոց:
 Կատար ասաւ՝ ես ո՞՞չ եմ որ քու ճակին,
 Ընդդէմ կենամ՝ հերոս կռիւմ՝ համարձակ,
 Էս անակզ եմ՝ ես անակշիւ եմ՝ ցաւաղին,
 Ընդածաւալ՝ այս դուռի մէջ՝ միայնակ:
 Էսորմն ասաց՝ խիլի պէտք չէ՝ ինձ լուել,
 Թէ դուն անակզ՝ անուէր ես, կամ տէր ունիս:
 Իմ կամքն էն է, որ քեզ պիտիմ՝ ես մարթել,
 սիրտս կուզէ՝ կսօր ուսել՝ դառի միս:
 Կատար ասաց՝ հետաքննե՛ք եմ քու կամքին,
 մահ ու կեանքս՝ քո ձեռքն է՝ ամէն օր,
 Էրեւնոյ ել փեշքաշ լինի՝ իմ պարանին,
 մանկեղս եմ՝ եղբայր լի՝ Թէ էս օր:
 Էսորմն ասաց՝ ինձ պէտք չէ քու՝ արիւնը,
 քեզ բռնակեցի՝ քու կեանք եւ քո՝ արեւը,
 Իրմապէ՛ս ես դու, քեզ ես մէկ պէթ՝ չիմ անի,
 դնա սպիւր՝ Ե՛ւ մէջ շոյիւր՝ չիմնի:

մեր կենացիս, աւելի յորժ և դատա կենեկիս . ինքն թեղ
մէն շորհակալ կլնէլ . զործրէ աւելի յոժարութեամբ և
ուրախութեամբ և յուարթութեամբ կ'կատարէիք . և երկրորդ
քո ժամանակիդ մասն կորուցէիք սրահարմել . ժամանակի կս
րաւանն ո՛չ ինչ բանով չէ կորելի փոխարինել . . .

Եւստորոտեան . Ի՞նչ օգուտ ունի այսպէս մանր հետաքրտ
ժամանակն սրահարմել . ժամանակն և փառն մէկ են հաշիւ
փոխարինութեան է . այսօր չկորուցայ, յետոյ (Լաւ) կս
րող եմ կորցրած ժամանակիս աւելի աշխատել .

Իմաստութեան և ի՞նչ . Բարպէս միտք անել կարող է միայն
յիմար և սրտոյ մարդ . արհեստայ մարդն մէկ գանկ իջաւ
տեղը չի կորցնել . Կործուանայ մարդն մէկ լոյսի ի գուր
չի անցուցանել . Ի հարկէ , մեր չաւնիք իրաւունք ունեցաւ
այն ժամանակի համար , որն որ մերը մեր հանգստութեան
համար է՛ր անցուցանում , կամ մեր լնկերակցաց համար ,
կամ մեր անխոտ գրաւման թեան համար եւս Բայց դիտե՛
որ մեր կեանքն կարճ է , և մեր հարկաւոր դործը շատ . . .

Օրն եւս բաւական կարճ է այն մարդոց համար , ով որ սր
բաղութիւն չի տրել . Եթա՞ դու ինչ ասա իտերիկն է՛ որ
մարդ իւր ժամանակն կորուսանէ միայն ծուլութեան հաճ
յանաւոյ համար , առանց մէկ օգուտ տալոյ , ո՛չ իւր քննին ,
և ո՛չ ուրիշի կամ թէ որ դու մէկ տահաթ աւելի քննցոր ,
մարիդ մէջ նրանքն ինչ օխորժ բան մնաց . կամ որ մէկ
սահաթ աւելի պատկեցար , ի՞նչ օգուտ տեսար , ի՞նչ քուար
ձութիւն ունեցար . Եւս գիտեմ որ ո՛չ ինչ օխորժ բան մնաց
քո մարիդ մէջ . միայն ափտամար և քլ ջուան , որ սրահետե
քաւ է : Բայց ըս խնդիր , որ սնն մէկ սահաթն որն որ
այսօր կորուսիր , յետոյ չէա կորդ յետ դարձուցանել .

(Իրաւասան .) Ինչո՞ւ աշ ընդն ունեւին փայ տուեց սրտմունք .

Բարպէսի մտադր

Գեղեցիկ Բարպէսի խոսանքն կան մեր Հայոց աշխար
հարաւ յետեւ մէջ , համարեա՛ թէ ամենայն քաղաքաց մէջ
ընդ ընդ . որ թէ մարդ ըս իշարի , մէջն բաւական խնայ

Կը դանէ, զորօրինակ՝ կամեալ ցոյց տալ՝ Թէ Թեպէտ մարդ
 ուսմարութիւն ունի՝ որ միշտ այդց զառն կոտորէ, բայց կը
 որ ունի զառն կարտաւհի՝ տակաւ զառն կամի կարտայ,
 կամեն փշա զիւր յեղին, և յեղին առաջին: Սակայն Թէ ու
 շահարանի այն խաղին՝ որ տուած է, Թէ թաւն ՚ի առաջն ծա
 նալ, որով կհամեայ հասկացնել՝ Թէ լաւ մարդոց դարձն
 ևս լաւ կուրին, կամեն ամէն է թաւն գլխէն զի զիւր
 այն շատ անգամ՝ այն բանին ևս դարձ կամեն, երբ որ ու
 զինան հասկացնել՝ Թէ որդիքն ևս իւրեանց ծնողաց նման
 են դարձնալ. կամ եթաղքեալքն իւրեանց մեծաւորին իւր
 որ կամենաւ են ցոյց տալ, Թէ յիմարին լաւ բան դարձ
 չի գալ, օտուան. Գլխէն զառն գոյ ևս ունի: Այս խաղին
 դարձ են տուած շատ անգամ այն տեղ, երբ որ կամենաւ
 են հասկացնել, Թէ չար մարդոցմէն բարեաց փոխադրու
 թիւն ունենալն ՚ի գալիս: Երբ որ կհամենուն ցոյց տալ
 մէկ մարդոց որակաւութիւնն որ մարդ չի ծանօնալ, աբա
 քին կերպարանքին կհաղթի, կամ զառն լաւ տեղ կհաղթի,
 կամեն այս խաղին իւրն աշխատէ, և ո՛ր է իւրն: Երբ որ կհամե
 նան ցոյց տալ Թէ մէկ բանի վերայ փոխման են եղել, կու
 թեն. ուստի էին ունի զիւր, այն էլ հանդիման: Այս բանն
 շատ անգամ կամեն այն ժամանակն, երբ որ մէկ գործը դրա
 տիլու ձեւանաւի կլինին, և փոխանակ դրաւելոյ՝ աւելի կու
 լիւն: Երբ որ կամենուն մէն ասել՝ Թէ յիմար մարդոց դարձ
 չէ մարդ ձեւաւելլ, կամեն գլխէն իւրն ևս տուած կը գլխէ:
 Այս բանն շատ անգամ դարձ կամեն այն տեղ, երբ որ կհա
 մենան իմաց անել, Թէ լաւն և փառն իմարելու համար ինչ
 է հարկաւոր և փարձաւորութիւն: Երբ որ կամենուն մէն հաս
 կացնել՝ Թէ Թեպէտ այս բանն ունի, բայց զառն կը
 կամեն. Կարձաւելլն որ դանի էր, Բայց օրն ունի իւրն
 մեայ: Այս ոյլ կերպով ևս տուան: Թէ էլ էին գաղաւթ
 այս համաւ օր խաղին մէջ այս իմաստն կայ. Թէ մեկ հոտ
 եկաւ, կայծէյիկը Թէ խաղաւթ են անում. դնալիկն որ մեզ
 էլ բաժին համի, անանք՝ որ էլ էին գաղաւթ: որով
 կհամենան իմաց անել. Թէ արաւորին կերպարանն շատ լա
 նիւր էին խաղաւթում, բայց փարձաւորն իմացվեցան, որ ունի

ենն, կարոր է անհետա՛ն հն ասել, թէ այլոց խօսքից՝ իրանց
մէջ շահ մէջ զարդար, զի լինի, ասուած են, ինչ ինչ հաւան
նա ինչ ինչ հաւան:

Քաղաքացիական:

Քաղաքի յօդուածին մէջ յայտնեցի մեր Քննիչ կոչմանը,
որ Արարատ Էրզրէի 'ի լոյս ընծայելու համար՝ հարկաւոր
համարելէն մէկ հաւա ասանձին արարան ունենալ: Այս
հարկանի կարծեթեան համար, որ շատ մասնակ յառաջ
պատրաստուի, առանց այլոց խնայումն ապրոյ, Քաղաքի
առն անձից զմեզման ժամանակ օգնութիւն արարին: Այս
որովհետեւ այն ամենայն նորոգ օգնութիւն արամն արարանի
մերոց ծախսիցն, ինչ համար պարտաւորութիւն կ'համարվի
նորա քաղաքացիութիւն հրատարակել առաջի ամենայն ըն-
թերցողոց, և արարուոր կ'անուշեմ զիս, որ միշտ նոյն
միտասին իմ երախտաւորութեան մէջ զբաղեալ ունե-
ամ անմասնակ զբաղեալ:

1. Պաշտոնի Վարձուածին և Պաշտէր Քաղ. Գաղթելէ
Թամանձեանն Հարկեաց և արժութ մանկէ 1500
2. Քննիչ և Պաշտէր Քաղ. Գաղթ. Թամանձեանն. 80.
4. Քննիչ և Պաշտէր Քաղ. Գաղթ. Թամանձեանն. 110.
5. Քննիչ և Պաշտէր Քաղ. Գաղթ. Թամանձեանն. 150.
6. Արարատեան Վարձուածնայ Արհամար Վարձուածն
Պաշտէր Քաղ. Գաղթ. Թամանձեանն Տեղ. Վարձ
Համն (եւ Վարձ) 900.
7. Քաղ. Գաղթելէ Թամանձեանն եւ արարել 1000
հաւա արարելու և արարտ մանկանց Հարկ ձգել
բաշխել, որոց վրան եւ 100.
8. Քաղ. Գաղթելէ Պաշտէր Քաղ. Գաղթել Քաղ. Գաղթել
մանկանց եւ արարել 1000 հաւա արարելու և
զմեկ և ձգել բաշխել արարտ մանկանց Հարկ
զմեկ վրան եւ 60.

